16.2.2023

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: HE 324/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähkölaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi lainsäädännöksi − mitä on tehtävissä korkeiden sähkönhintojen aikana tehtyjen määräaikaisten sopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman helpottamiseksi?

Talousvaliokunta on pyytänyt kirjallista lausuntoa siitä, mitä on tehtävissä korkeiden sähkönhintojen aikana tehtyjen määräaikaisten sopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman helpottamiseksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) kiittää mahdollisuudesta lausua asiaan ja kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajaneuvontaan on tullut yhteydenottoja kuluttajilta, jotka ovat syksyllä 2022 tehneet määräaikaisia kahden vuoden sähkönmyyntisopimuksia 30–40 snt/kWh hintaan ja joissakin tapauksissa hinta on ollut tätä korkeampikin. Viime syksynä hintanäkymät sähkömarkkinoilla olivat hyvin epäselviä niin sähkönmyyjien kuin kuluttajienkin kannalta, ja tämä on ilmeisesti vaikuttanut keskeisenä syynä siihen, että kuluttajat ovat näihin kalliisiin sopimuksiin sitoutuneet. He ovat luonnollisesti olleet myös tiedollisesti heikommassa asemassa kuin ammattimaisesti toimivat sähkönmyyjät ja sopimuksia on saatettu tehdä julkisuudessa esitettyjen tulevaisuutta koskeneiden korkeiden hintaennusteiden varassa. Energiakriisin ja korkeiden sähkönhintojen kestosta kuluttajilla ei ole voinut tällöin olla tarkkaa käsitystä.

Joissakin tilanteissa myyjät ovat syksyllä 2022 myös tarjonneet kuluttajille aiemman määräaikaissopimuksen jatkoksi uutta sopimusta jopa kuutta kuukautta ennen aiemman sopimuksen päättymistä. Tällöin kuluttaja voi olla nyt tilanteessa, jossa hän on syksyllä 2022 tehnyt uuden määräaikaissopimuksen kyseisen ajankohdan hintatason perusteella ja kun jatkosopimus astuu vuoden 2023 alkupuolella voimaan, hinnat sähkömarkkinoilla ovat selvästi alentuneet, mutta kuluttajan sopimuksessa hinta on edelleen syksyllä sovittu 30–40 snt/kWh. Kuluttajilla ei ole yleensä tarvetta tehdä uutta sähkönmyyntisopimusta jopa puolta ennen nykyisen sopimuksen päättymistä ja voidaan katsoa, että myyjän hyvin aikaisessa vaiheessa aloittama "patistelu" on osaltaan vaikuttanut siihen, että kuluttaja on jälkikäteen arvioituna toiminut hätiköidysti jatkosopimusta tehdessään.

Vaikka hinta on ollut kuluttajan tiedossa jo sopimusta tehtäessä, suuret sähkölaskut ovat kuitenkin tulleet monille yllätyksenä ja erityisesti paljon sähköä käyttävät sähkölämmittäjät ovat vaarassa joutua maksuvaikeuksiin kalliin pitkäkestoisen määräaikaissopimuksen takia. Viime syksynä monet sähkönmyyjät myös poistivat sopimuksistaan sopimussakkolausekkeen, jonka avulla kuluttaja olisi voinut irtautua määräaikaisesta sopimuksesta maksamalla myyjälle kohtuullisen sopimussakon. Jollei sopimussakkolauseketta sopimuksessa ole, kuluttaja voi yleensä katkaista määräaikaissopimuksen vain, jos hän muuttaa pois sähkönkäyttöpaikasta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm)
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • **kkv.fi**

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

Määräaikaiset sähkönmyyntisopimukset ovat olleet perinteisesti molempia osapuolia sitovia ja tämä periaate on myös toiminut "normaalioloissa" hyvin. Määräaikainen sopimus toimii eräänlaisena vakuutuksena kuluttajalle sähkön hinnan vaihtelun varalta. Sopimusten hinnoittelu perustuu tyypillisesti sähkön futuurihintoihin, koska sopimuksen myöntäjä suojaa sähkön sisäänostohintansa futuurimarkkinoilla. Sopimukseen kuuluu se, että sähkön hinta voi sopimusaikana vaihdella molemmin puolin sovittua hintaa. Sopimuksen kannattavuuden kannalta merkitystä on sopimusajan keskihinnalla. Koska sopimuskaudet ovat monesti pitkiä, ei tässä vaiheessa voida varmuudella sanoa oliko sopimus kuluttajan kannalta hyvä vai huono asia. Määräaikaisia sähkösopimuksia voi verrata siihen, että henkilö ottaa kalliin autovakuutuksen. Vaikka kolaria ei sopimuskauden aikana sattuisikaan, on henkilöllä ollut sopimusajan turva ääritapauksen varalta.

Viime syksynä tilanne sähkömarkkinoilla oli kuitenkin monilta osin poikkeuksellinen ja osa kuluttajista on sen seurauksena joutumassa kohtuuttomaan tilanteeseen pitkään voimassa olevan kalliin määräaikaissopimuksen takia. Olisi perusteltua selvittää mahdollisia lainsäädännöllisiä tai yritysten itsensä käyttöönottamia keinoja, joilla kuluttajien kohtuuttomia tilanteita voitaisiin helpottaa. Aikataulu tämän ongelman ratkaisemiseksi ei ole yhtä tiukka kuin hallituksen esityksen kertahyvityksen kohdalla, mikä mahdollistaa huolellisemman valmistelun. Kohdentumattomien lisätukien antamien kuluttajille ei ole tarkoituksenmukaista.

KKV myös huomauttaa, että henkilöt, jotka ovat solmineet kalliin määräaikaisen sopimuksen, saavat nykyisen hallituksen esityksen mukaisesti huomattavasti enemmän tukea tammi- ja helmikuulta kuin he, jotka ovat esimerkiksi olleet pörssisähkön piirissä, johtuen sähkön verrattain halvasta hintatasosta tammikuun aikana.

Kirsi Leivo
pääjohtaja

Jan Jääskeläinen
tutkimusohjaaja

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm)
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • **kkv.fi**

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ